

EDICIJA KLASICI SVETSKE KNJIŽEVNOSTI

- VODENICA NA FLOSI, Džordž Eliot
VELIKI GETSBI, Skot Ficdžerald
PRVI LJUBAVNIK, Anton Čehov
POSLEDNJE SKRETANJE ZA BRUKLIN, Hjubert Selbi
ČETIRI TRAGEDIJE: ROMEO I JULIJA,
HAMLET, MAGBET, KRALJ LIR, Vilijam Šekspir
PRESUDA – SABRANE PRIPOVETKE, Franc Kafka
NA PUTU, Džek Keruak
OŠTRICA BRIJAČA, Somerset Mom
DAMA S KAMELIJAMA, Aleksandar Dima Sin
ČOVEK BEZ OSOBINA, Robert Muzil
JADI MLADOGA VERTERA, Johan Volfgang Gete
STAKLENO ZVONO, Silvija Plat
JEDNA SVANOVA LJUBAV, Marsel Prust
MRTVE DUŠE, Nikolaj Gogolj
TES OD RODA D'ERBERVILA, Tomas Hardi
PROCES, Franc Kafka
ZLOČIN I KAZNA, Fjodor Dostojevski
SLIKA DORIJANA GREJA, Oskar Vajld
IDIOT, Fjodor Dostojevski
MALE ŽENE / DOBRE SUPRUGE, Luiza Mej Olkot
ODABRANE DRAME: ČOVEK JE ČOVEK, OPERA ZA TRI GROŠA;
MAJKA HRABROST I NJENA DECA, Bertolt Breht
BOGORODIČINA CRKVA U PARIZU, Viktor Igo
ZAPISI IZ PODZEMLJA, Fjodor Dostojevski
FRANKENŠTAJN ILI MODERNI PROMETEJ, Meri Šeli
MAJSTOR I MARGARITA, Mihail Bulgakov
ANA KARENJINA, Lav Tolstoj
MOBI DIK, Herman Melvil
BRAĆA KARAMAZOVI, Fjodor Dostojevski
RUĐIN / OČEVI I DECA, Ivan Turgenjev
EVGENIJE ONJEGIN, Aleksandar Puškin
GOSPOĐA BOVARI, Gistav Flober
MALI LJUDI / DŽOINI DEČACI, Luiza Mej Olkot
SRCE TAME, Džozef Konrad
RAT SVETOVA, Herbert Džordž Vels
DŽEJN EJR, Šarlota Bronte
KNJIGA O SNOBOVIMA, Vilijam Mejkpis Tekeri
NANA, Emil Zola
ZLI DUSI I–II, Fjodor Dostojevski
RAT I MIR I–II, Lav Tolstoj
LJUBAVNIK LEDI ČETERLI, Dejvid Herbert Lorens
ZAMAK, Franc Kafka

Henri Džejms

PORTRET
JEDNE DAME

Preveo
Predrag Milojević

■ Laguna ■

Naslov originala

Henry James

THE PORTRAIT OF A LADY

Copyright© ovog izdanja 2022, LAGUNA

KLASICI
SVETSKE
KNJIŽEVNOSTI

EDICIJA SVETSKI KLASICI

Knjiga br. 43

Izdavačka kuća LAGUNA DOO BEOGRAD iz Beograda, Re-savska br. 33, poziva nosioca, odnosno nosioce autorskih prava (autori ili druga lica koja su u skladu sa zakonom stekla autor-ska prava) na prevod knjige *Portret jedne dame* autora Henrija Džejmsa da se jave našoj izdavačkoj kući u cilju dogovora u vezi sa regulisanjem svih autorskih prava i obaveza putem imejla redakcija@laguna.rs.

Sadržaj

Henri Džejms: Intimna panorama viktorijanskog braka . . . . 9 (Sergej Macura)	
PORTRET JEDNE DAME 29	
O autoru 637	

I

U životu nema prijatnijih časova nego što mogu da budu, pod izvesnim okolnostima, oni posvećeni ritualu poznatom pod imenom popodnevni čaj. Bilo da volite čaj ili ne – naravno, neki ljudi ga nikada ne piju – ima okolnosti koje tu priliku čine izvanredno prijatnom po sebi. Okolnosti koje ja imam u vidu kad počinjem da raspredam ovu jednostavnu priču pružaju divan okvir za jednu takvu nevinu dokolicu. Pribor za malu gozbu namešten je u bašti stare engleske vile, u času koji bih ja nazvao vrhuncem jednog divnog letnjeg popodneva. Popodne je već bilo malo odmaklo, ali još je dosta od njega ostalo, a to što je ostalo bilo je ono naj-lepše i najbolje. Prvi sumrak doći će tek mnogo docnije, ali plima letnje svetlosti počela je već da usahnjuje, vazduh je postao blaži i senke su se pružale po mekoj gustoj travi. Istina, one su se širile lagano i ceo prizor je nagoveštavao da draž dokolice tek počinje, što je možda glavni izvor uživanja koje čoveku pruža takav prizor u jednom takvom času. U izvesnim prilikama vreme od pet do osam je čitava mala večnost, ali u jednoj ovakvoj prilici to može da bude samo večnost ispunjena uživanjem.

Ličnosti o kojima je ovde reč uzimale su to uživanje mirno, i nisu pripadale onom polu koji bije glas da se redovno posvećuje obredu o kom sam govorio. Senke na izvanredno lepom travnjaku

bile su pravilne i oštre. To su bile senke jednog starog gospodina, koji je sedeo u dubokoj pletenoj stolici blizu niskog stola za kojim je služen čaj, i dva mlađa čoveka, koja su se tamo-amo šetala ispred njega i vodila neobavezan razgovor. Starac je držao šolju u ruci. To je bila neobično velika šolja, različita od ostalog servisa, i sva u svetlim bojama. On ju je ispijao sa mnogo predanosti, dugo je držeći prinetu ustima, i s licem okrenutim prema kući. Dva mlada čoveka u njegovom društvu ili su već završili sa čajem ili nisu bili zainteresovani za tu pruženu privilegiju i nastavljali su šetkanje pušeći cigarete. Jedan od njih, s vremena na vreme, u prolazu bi bacao pažljiv pogled na starog gospodina, koji je, ne primećujući da je posmatran, gledao netremice u raskošnu crvenu fasadu svoje kuće. Kuća ispred koje se nalazio travnjak zasluživala je takvu pažnju i predstavljala je najkarakterističniji objekat u ovoj tipičnoj engleskoj panorami koju sam pokušao da ocrtam.

Nalazila se na niskom brežuljku, iznad jedne reke (a ta reka bila je Temza), oko četrdeset milja daleko od Londona. Duga fasada od crvenih cigala sa oštrim vršcima i licem na kome su godine i vreme ispisivali sve vrste slikovitih šara – ali samo da bi ga još više stilizovali i profinili – pokazivala je prema bašti svoje delove pokrivenne bršljanom, svoje zbijene dimnjake, svoje prozore obrasle ladoležom.

Kuća je imala svoje ime i svoju istoriju. Stari gospodin rado bi vam uz čaj pričao o tim stvarima; pričao bi kako je kuća sa-zidana u vreme Edvarda Šestog, kako je za jednu noć pružila gostoprinstvo velikoj Elizabeti (čija je uzvišena ličnost počivala na visokom, velelepnom i strahovito glomaznom krevetu koji još i sada predstavlja glavni ukras odaja za spavanje), kako je bivala pustošena i razvaljivana u vreme Kromvelovih ratova, da bi zatim, za vreme restauracije, bila popravljena i znatno proširena; i najzad, kako je, pošto je u osamnaestom veku bila rekonstruisana, prešla u brižljive ruke jednog mudrog američkog bankara koji ju je kupio u prvom redu zato što je (zbog okolnosti koje su odviše komplikovane da bismo o njima ovde raspravljali) nuđena po vrlo povoljnoj ceni; kupio ju je imajući mnogo šta da primeti u

pogledu njenog izgleda, staromodnosti i neudobnosti, ali sada je, posle punih dvadeset godina, postao svestan da gaji pravu estetsku ljubav prema njoj. Poznavao je tako sva njena karakteristična mesta, i govorio bi vam gde tačno treba da stanete da biste mogli da vidite sve kombinacije tih mesta i da ih posmatrate upravo u trenutku kad senke njihovih raznih oblika – koje blago padaju po toploj oronuloj fasadi od cigala – dobiju najbolje razmere. Pored toga, kao što sam već rekao, mogao je redom da nabroji skoro sve one kojima je kuća pripadala ili koji su stanovali u njoj, a od kojih su neki nadaleko čuveni. Istina, činio je to s pritajenim uverenjem da poslednja faza u istoriji stare kuće nije baš najmanje slavna.

Glavni ulaz se ne nalazi s ove strane kuće koja gleda u deo velikog vrta o kom govorimo; on je na sasvim suprotnoj strani. Ovde vlada savršena privlačnost i široki tepih trave koji pokriva nivelisani brežuljak liči na produžetak kakvog raskošnog enterijera. Veliko orahovo drveće i bukve bacaju senku gustu i tamnu kao somotska zavesa, a celo mesto liči na neku nameštenu sobu, s mekanim jastučićima, s prostirkama živih boja, s knjigama i novinama rasutim po travi. Reka je prilično daleko. Travnjak stvarno prestaje tamo gde zemljište počinje da se spušta, ali šetnja do vode nije zbog toga ništa manje čarobna.

Stari gospodin pored stola za čaj, donetog iz Amerike pre trideset godina, doneo je ovamo zajedno s prtljagom i svoju fizionomiju Amerikanca; i ne samo što ju je doneo već ju je i sačuvao potpuno neizmenjenu, tako da, po potrebi, može sasvim spokojan da je vrati natrag u svoju domovinu. Očigledno je, međutim, da on sada nije imao nameru da se seli. Prošlo je vreme njegovih putovanja i on je sada bio na odmoru koji prethodi onom večitom. Imao je duguljasto, izbrijano lice pravilnih crta, s izgledom umerene živahnosti. To je očigledno bilo lice čija skala izražajnosti nije bila velika, ali je ono utoliko više ostavljalo utisak dovoljne oštroumnosti. Njegovo lice kao da je govorilo da je njegov vlasnik imao uspeha u životu, ali je isto tako govorilo i da taj uspeh nije bio naročito lak i od onih koji izazivaju zavist, već da ima mnogo i od smernosti koju donosi neuspeh. On je nesumnjivo imao veliko

iskustvo s ljudima, pa ipak se neka gotovo seljačka prostodušnost ogledala u blagom smešku na njegovim usnama i svetlela u njegovim bistrim očima, kad je lagano i pažljivo stavljao na sto veliku šolju za čaj. Bio je brižljivo obučen, u dobro očetkanom crnom odelu, ali jedan šal obavijao je njegova kolena a na nogama je imao papuče od debele čoje. Divan škotski ovčarski pas, rase koli, ležao je na travi i gledao u lice svog gospodara, skoro s onom istom nežnošću s kojom je ovaj posmatrao još gospodstvenu fizionomiju kuće; a jedan tršavi, žustri terijer ukazivao je svoju nestalnu pažnju drugoj dvojici džentlmena.

Jedan od njih bio je izvanredno lepo građen čovek, s licem isto onoliko engleskim koliko lice starog gospodina, koga sam opisao, to nije bilo; upadljivo lepo lice, sveže, otmeno i otvoreno, sa izrazito pravilnim crtama, tamnosivim živim očima i kestenjastom bradom kao ukrasom. Izgled ovog mladog čoveka bio je izuzetno skladan, privlačan – izraz srećnog temperamenta koji je odgajila visoka civilizacija, na kome bi mu gotovo svako ko ga posmatra u svakoj prilici mogao zavideti. Imao je čizme s mamuzama, kao da je tek sišao s konja posle dugog jahanja. Nosio je beli šešir koji je izgledao prevelik za njega. Držao je obe ruke pozadi, i u jednoj stisnutoj – krupna, bela, lepo uobličena pesnica – imao je par iznošenih rukavica od jelenske kože.

Njegov prijatelj, koji je pogledom premeravao dužinu travnjaka ispred sebe, bio je ličnost sasvim drugog kova; ličnost koja, mada u stanju da probudi živo interesovanje, ne bi, kao ona druga, izazvala kod vas želju da se nađete u njenoj koži: visok, mršav, prilično trom, s ružnim, bolešću produhovljenim, ali milim licem, ukrašenim, ali time nimalo ulepšanim, tršavim brkovima i zaliscima. Izgledao je pametan i bolestan – ne mnogo srećna kombinacija – i imao je na sebi somotski kaput zagasite boje. Ruke je držao u džepovima, i u načinu na koji je to činio bilo je nečeg što je pokazivalo da je to kod njega ukorenjena navika. Hod mu je bio drhtav, nestabilan – na nogama se nije osećao baš najsigurnije.

Već sam rekao da je on bacao pogled na starog gospodina u pletenoj stolici kad god bi prošao pored njega; i u tom trenutku,

kad bi se oni našli licem u lice, lako biste poznali da se tu radi o ocu i sinu. Otac se najzad, primetivši sinovljev pogled, osmehnu blago u znak priznanja.

– Osećam se vrlo dobro – reče.

– Jesi li popio čaj? – upita sin.

– Jesam, i to sa zadovoljstvom.

– Hoćeš li da ti sipam još?

Stari gospodin je smireno razmišljao. – Znaš, pričeću malo da vidim. – U njegovom govoru osećao se američki naglasak.

– Da ti nije hladno? – raspitivao se sin.

Otac polako protrlja kolena. – Ovaj, ne znam. Ne mogu da kažem dok ne osetim.

– Možda bi neko mogao da oseća za tebe – reče sin smejući se.

– Nadam da će se uvek naći neko ko će imati saosećanje za mene. Imate li ga vi za mene, lorde Vorbertone?

– Ah, da, veoma mnogo – odgovori odmah džentlmen oslovljen kao lord Vorberton. – Ali moram da kažem da vi izgledate kao neko ko se oseća sasvim ugodno.

– Pa da, i osećam se, u mnogo kom pogledu – i starac baci pogled dole na zeleni šal i umota ga još bolje oko svojih kolena. – Činjenica je da sam se tako dugo osećao ugodno da sam se izgleda na to navikao pa više i ne primećujem.

– Da, to je nezgodna strana ugodnosti – reče lord Vorberton.

– Primećujemo samo kad nam nije ugodno.

– Meni se čini da smo prilično razmaženi – primeti njegov prijatelj.

– Da, naravno, razmaženi smo; nema sumnje u to – promrmlja lord Vorberton.

Neko vreme sva trojica začutaše; dva mlada čoveka stojeći su gledala starog koji baš tada zatraži još malo čaja.

– Izgleda mi da vam taj šal mnogo smeta – obnovi razgovor lord Vorberton, dok je njegov prijatelj ponovo sipao čaj u šolju starog gospodina.

– Ne, ne, on mora da ima taj šal! – uzviknu džentlmen u somotskom kaputu. – Nemojte mu puniti glavu takvim idejama.

– Pripada mojoj ženi – reče starac prostodušno.

– Ah, ako su posredi sentimentalni razlozi... – i lord Vorberton učini izvinjavajući gest.

– Moraću da joj ga vratim kad dođe – nastavi stari gospodin.

– Molim te, nemoj – reče sin. – Zadržaćeš ga da pokrivaš svoje jadne, stare noge.

– Eh, nije lepo što ogovaraš moje noge. Smatram da su isto tako dobre kao i tvoje.

– Pa, ti potpuno slobodno možeš da ogovaraš moje – odgovori njegov sin, dodajući mu čaj.

– Ono, istina, obojica smo bogalji. Ne bih rekao da ima neke velike razlike.

– Mnogo ti hvala što me nazivaš bogaljem. Kakav je čaj?

– Pa, malo je vruć.

– To bi trebalo da je za pohvalu.

– Ah, mnogo šta je ovde za pohvalu – mrmljao je starac dobroćudno. – Moj sin je vrlo dobra dadilja, lorde Vorbertone.

– Da nije malo trapav? – upita lord.

– O ne, nije trapav – s obzirom na to da je i on invalid. Vrlo dobro me neguje... za jednu bolesnu dadilju. Ja ga zovem moja bolesna dadilja, jer je i sam bolestan.

– Ah, oče, prestani! – uzviknu ružni mladi čovek.

– Da, da, jesi. Voleo bih da nisi, ali verujem da ne možeš drugačije.

– Pokušaću. Dao si mi ideju – reče sin.

– Jeste li ikada bili bolesni, lorde Vorbertone? – upita otac.

Lord Vorberton se zamisli na trenutak. – Da, gospodine, u Persijskom zalivu.

– On se to, oče, šali s tobom. To je jedna vrsta vica.

– Bogami, izgleda da ih danas ima mnogo – odgovori otac raspoloženo. – Vi ne izgledate kao neko ko je ikada bio bolestan, lorde Vorbertone.

– Njegova je bolest to što je sit života. Baš malopre mi je govorio o tome. Plaši se da živi – reče lordov prijatelj.

– Je li to istina, lorde Vorbertone? – upita stari gospodin ozbiljnim glasom.

– Ako je istina, vaš sin mi nije nikakva uteha, to nije čovek s kojim se može razgovarati – pravi okoreli cinik; ne veruje, izgleda, ni u šta.

– Ovo je opet jedna vrsta vica – reče mladi čovek, optužen za cinizam.

– To je zato što je tako slabog zdravlja – objasni njegov otac lordu Vorbertonu. – To utiče na njegov razum i način gledanja na stvari. Navodi ga da se oseća kao neko ko nikad nije imao sreće. Ali to je, naravno, skoro isključivo teorijski stav. Ne bih rekao da se odražava i na njegov duh. Ja valjda ne pamtim da sam ga ikad video neraspoloženog... kao što ni sada nije. On me često razveseljava.

Mladi čovek koga je otac tako ocrtao, gledao je smejući se lorda Vorbertona. – Je li to vatrena pohvala ili optužba za lakomislenost? Da li bi ti hteo, oče, da se ja i u praksi držim svojih teorija?

– Gospode bože, ala bismo tada videli neke čudne stvari! – uzviknu lord Vorberton.

– Voleo bih da ne koristiš takav ton – reče stari gospodin.

– Vorbertonov ton je gori od mog. On tvrdi da mu je dosadno. Ja se nimalo ne dosađujem; naprotiv, nalazim da je život previše interesantan.

– Previše interesantan. Ne treba da dozvoliš da bude previše interesantan, znaš.

– Meni nikad nije dosadno kad sam ovde – reče lord Vorberton. – Čovek ovde ima priliku da vodi dobar razgovor kao retko gde.

– Da li je to opet neka vrsta vica? – upita stari gospodin. – Vi nemate razloga da se dosađujete ma gde. Meni to nikada nije palo na pamet kad sam bio vaših godina.

– Vi mora da ste dockan postali samostalni.

– Ne, postao sam to vrlo rano. Baš to i jeste razlog. Kad sam imao dvadeset godina, već sam bio potpuno svoj čovek. Radio sam dan i noć. Ni vama ne bi bilo dosadno kad biste imali nešto da radite, ali vi mladi ljudi, vi ste svi vrlo lenji. Mislite samo na svoja uživanja. Previše ste razmaženi, previše tromi, previše bogati.

– Pa sad, što se toga tiče – uzviknu lord Vorberton – ja ne bih rekao da ste vi baš pogodna ličnost koja će optužiti druge da su previše bogati!

– Mislite, zato što sam bankar? – upita stari čovek.

– Pa i zato, ako hoćete, ali najpre zato jer sami raspolazete neograničenim sredstvima, zar ne?

– Nije on baš tako bogat – uze sin milostivo da brani oca. – Razdao je ogromne sume novca.

– Da, ali pretpostavljam da je to njegov novac – reče lord Vorberton. – Zar nije baš to najbolji dokaz bogatstva? Samo neka dobročinitelji ne govore da neko drugi više uživa u bogatstvu od njih.

– Otac mnogo voli uživanja... kad ih pruža drugim ljudima.

Starac zavrte glavom: – Ne uobražavam da sam ma šta doprineo lepšem životu mojih savremenika.

– Odviše si skroman, dragi oče.

– I to je jedan vic, gospodine – reče lord Vorberton.

– Vi mladi ljudi vidite svuda viceve. Kad nema viceva, nema te ništa.

– Srećom, viceva uvek ima napretek – primeti njegov sin.

– Ne bih rekao; ja, naprotiv, verujem da život postaje sve ozbiljniji. I vi mladi ljudi moraćete to da uvidite.

– Dakle, život postaje sve ozbiljniji – pa to je bogomdana prilika za viceve!

– Biće to gorki vicevi – reče stari čovek. – Uveren sam da će doći do velikih promena... i ne uvek nabolje.

– Potpuno se slažem s vama, gospodine – izjavi lord Vorberton. – Siguran sam da će doći do velikih promena i da će se dešavati sve moguće čudne stvari. Zbog toga nalazim da je teško držati se vašeg saveta. Sećate se da ste mi nedavno rekli da bi trebalo da se „prihvatim“ nečega. Čovek mora oklevati da se prihvati nečega što mu već idućeg trenutka može biti izbijeno iz ruku.

– Treba da se „prihvatite“ neke lepe žene – reče njegov prijatelj. – On se trudi da se zaljubi – dodade zatim kao objašnjenje svom ocu.

– Pa i lepe žene, i one mogu da odlepršaju! – uzviknu lord Vorberton.

– Ne, ne, one neće odlepršati – uzvratu stari čovek. – One neće biti pogođene socijalnim i političkim promenama o kojima sam govorio.

– Neće ih nestati, mislite? Lepo onda, zgrabiću prvom prilikom jednu od njih i privezaću je sebi oko vrata kao pojas za spasavanje.

– Žene će nas spasti – reče stari čovek – to jest one valjane, jer ja pravim razliku među njima. Pridobijte jednu valjanu i oženite se njome, pa će vam život postati mnogo interesantniji.

Tišina koja je potom nastala možda je značila da njegovi slušaoci imaju razumevanja za plemenitost izrečenog, jer ni za njegovog sina ni za njihovog posetioca nije bila tajna da njegov brak nije bio srećan. Istina, kao što je rekao, on je pravio razliku. Te reči bile su možda izgovorene kao priznanje lične greške, mada, naravno, ovo nije bila prilika da bilo koji od dvojice njegovih sagovornika primeti da žena koju je sam izabrao ne spada u red baš najsrećnije odabranih.

– Ako se oženim interesantnom ženom, biću zainteresovan; jeste li to hteli da kažete? – upita lord Vorber-ton. – Ali ja nisam nimalo zainteresovan za ženidbu, vaš sin me je u tom pogledu sasvim pogrešno prikazao; mada nemam pojma ni šta bi jedna interesantna žena radila sa mnom.

– Voleo bih da znam šta je za vas interesantna žena – reče njegov prijatelj.

– Dragi moj prijatelju, ideje ne mogu da se vide, naročito kad su vazdušaste kao moje. Kad bih ja sam mogao da budem načisto s tom idejom, to bi već bio krupan korak napred.

– Zašto ne, vi možete da se zaljubite u koju hoćete ženu; ne smete samo da se zaljubite u moju nećaku – reče stari gospodin.

Njegov sin prasnu u smeh.

– On će još da pomisli da ga izazivaš. Dragi moj oče, ti živiš među Englezima već trideset godina i prozreo si mnoge stvari o kojima oni govore, ali nisi one o kojima ćute!

– Ja kažem ono što mislim – uzvratu stari gospodin, potpuno otvoreno.

– Nemam čast da poznam vašu nećaku – reče lord Vorber-ton. – Ovo je, čini mi se, prvi put da uopšte čujem za nju.

– To je sestričina moje žene. Gospođa Tačet dovešće je u Englesku.

A mladi Tačet objasni zatim: – Moja je majka, znate, provela zimu u Americi i mi je sad očekujemo da se vrati. Pisala nam je da je pronašla neku sestričinu i da ju je pozvala da pođe s njom.

– Tako... To je lepo od nje – reče lord Vorberton. – Je li ta mlada dama interesantna?

– Teško da o njoj znamo išta više od vas; majka se nije upuštala u pojedinosti. Ona se uglavnom dopisuje s nama putem telegrama, a njeni telegrami su prilično zagonetni. Kažu da žene ne umeju da sastavljaju telegrame, ali moja majka je potpuno ovladala veštinom sažetog izražavanja. „Dosadila Amerika, strašno vruće vreme, natrag Engleska sa sestričinom, prvi brod pristojna kabina.“ Tako izgledaju telegrami koje dobijamo od nje... ovo je poslednji. Ali pre njega dobili smo još jedan u kome se, čini mi se, prvi put pominje sestričina. „Promenila hotel, strašan, nepristojan direktor, adresa ovde. Uzela sestrinu devojkicu, umro prošle godine, dolazi Evropa, dve sestre, potpuna samostalnost.“ Moj otac i ja još odgonetamo taj telegram; dozvoljava mnoga tumačenja.

– Ali jedna stvar je iz njega jasna – reče stari gospodin – očitala je dobru lekciju direktoru hotela.

– Ni u to nisam siguran, jer ona je ta koja je napustila poprište i promenila hotel. U prvi mah smo pomislili da je sestra o kojoj govori možda sestra tog direktora, ali pominjanje sestričine u sledećem telegramu aludira na jednu od mojih tetaka. Onda se postavilo pitanje ko su te dve sestre. To su verovatno dve ćerke moje pokojne tetke. Ali na koga se odnosi ona „potpuna samostalnost“ i u kom smislu je izraz upotrebljen? S tim još nismo načisto. Odnosi li se to pretežno na mladu devojkicu koju je moja majka usvojila, ili ujedno i u istoj meri daje karakteristiku obeju sestara? I da li je taj izraz upotrebljen u moralnom ili finansijskom smislu? Znači li to da su sestre dobro situirane, ili ne žele da budu ni u kakvim obavezama? Ili prosto hoće da idu sopstvenim putem?

– Ma šta sve drugo značilo, sigurno je da znači i to – primeti stari Tačet.

– Moći ćete sami da se uverite – reče lord Vorber-ton. – Kad stiže gospođa Tačet?

– Mi smo u punoj neizvesnosti... čim nađe pristojnu kabinu. Možda još čeka na nju, a možda se već iskrcala u Engleskoj.

– Ali u tom slučaju sigurno bi vam telegrafisala?

– Ona nikada ne telegrafiše kad očekujete telegram, samo kad ga ne očekujete – reče stari Tačet. – Voli da upadne iznenada. Misli da će me uhvatiti u nečemu što ne valja. To joj još nije uspelo, ali nije izgubila svaku nadu.

Sinovljevo tumačenje stvari bilo je povoljnije za majku: – Samostalnost o kojoj govori predstavlja porodičnu crtu koja je kod nje naročito naglašena. Ma koliko duh ovih mladih devojaka bio nezavisan, njen sigurno može da se meri s njihovim. Ona voli da sve sama uradi šta joj treba, i ne veruje da je iko u stanju da joj u tome pomogne. Za nju, na primer, ja sam od koristi koliko jedna poštanska marka bez lepka na poledini, i ona mi nikad ne bi oprostila ako bih se usudio da odem u Liverpool i dočekam je.

– Hoćete li me bar obavestiti kad vaša nećaka stigne? – upita lord Vorber-ton.

– Ali samo pod uslovom koji sam već pomenuo: da se nećete zaljubiti u nju – odgovori stari Tačet.

– To je težak uslov. Mislite li da je to moguće?

– Sve je moguće, ali ja ne bih želeo da se ona uda za vas. Nadam se da ne dolazi ovamo da traži muža. To danas čine mnoge američke devojke, kao da nema dobrih mladoženja i tamo, kod kuće. A zatim, možda je već verena. Američke devojke, rekao bih, obično su već verene. Pored toga, ja nisam baš tako siguran da biste vi bili naročito dobar muž.

– Vrlo verovatno je verena. Poznao sam mnogo američkih devojaka i sve su uvek bile verene; samo, na časnu reč, nikad nisam primetio da to čini neku razliku. A što se tiče toga da li bih bio dobar muž – nastavi posetilac gospodina Tačeta – ni sam nisam siguran u to. Ali treba probati!

– Probajte koliko hoćete, samo nemojte da eksperimentišete s mojom nećakom – smeja se stari gospodin, čije je protivljenje ovoj ideji bilo praćeno vedrim raspoloženjem.

– Pa dobro – reče lord Vorberton s još više vedrog humora. – Uostalom, možda vaša nećaka i nije vredna truda...

II

Dok su njih dvojica razmenjivali pošalice, Ralf Tačet šetao je po dalje, mlitavim korakom, s rukama u džepovima i praćen u stopu svojim malim nakostrešenim terijerom. Licem je bio okrenut prema kući, ali zamišljen pogled bio je uprt u travu, pa je tako neko vreme mogao da bude predmet posmatranja jedne osobe – koja se baš tada pojavila u širokim kućnim vratima – pre nego što će on primetiti nju. Pažnju mu skrenu tek ponašanje njegovog psa, koji iznenada odskakuta napred uz neprekidno piskavo kevtanje, u kome se istina više osećala nota dobrodošlice nego izazivanje. Osoba o kojoj je reč bila je mlada devojkica koja je, izgleda, odmah razumela raspoloženje psa. On je brzo dojurio do nje i stajao je sada kraj njenih nogu, gledajući u nju i lajući neprestano. Bez ikakvog ustručavanja ona se saže, uze ga u ruke i držaše ga prislonjenog o lice, dok je on nastavljao da brzo keveće i reži. Njegov gospodar imao je sada priliku da i sam priđe i vidi da je nova prijateljica mladog psa Bančija visoka devojkica u crnoj haljini, koja je izgledala lepa već na prvi pogled. Bila je bez šešira, kao da ostaje u kući – jedna činjenica koja zbuni kućevlasnikovog sina, jer je bio svestan da je kuća zaštićena od posetilaca, što je bilo potrebno s obzirom na njegovo slabo zdravlje. U međuvremenu i dva druga džentlmena obratiše pažnju na novu pojavu.

– Pobogu, ko je ova nepoznata žena? – upita gospodin Tačet.

– Možda je to sestričina gospođe Tačet, ta samostalna mlada dama – primeti lord Vorberton. – Rekao bih da je ona, s obzirom na to kako postupa s psom.

Drugi pas, koji, takođe je usmerio pažnju na mladu damu na vratima kuće, i odgegao se do nje mašući repom.

– Ali gde je onda moja žena? – mrmljao je stari gospodin.

– Verovatno ju je ova mlada dama ostavila negde, to je u skladu s duhom nezavisnosti.

Devojkica se obratila Ralfu s osmehom, držeći i dalje terijera: – Je li to vaš mali pas, gospodine?

– Bio je moj do malopre, ali vi ste odjednom u znatnoj meri stekli pravo svojine nad njim.

– Možemo li onda da ga smatramo zajedničkim? – upita devojka. – On je takvo jedno savršeno malo srce.

Ralf je za trenutak pogleda. Bila je lepa preko svih očekivanja. – Možete da ga smatrate svojim u potpunosti – odgovori zatim.

Imao se utisak da mlada devojka raspolaže samopouzdanjem, i za sebe i u odnosu prema drugima; pa ipak, ova spontana velikodušnost učini da ona pocrvene. – Trebalo bi da vam kažem da sam ja verovatno vaša sestra od tetke – izjavi ona spuštajući psa iz ruku. – A evo ga još jedan! – dodade brzo, kad vide kolija koji joj se približavao.

– Verovatno, kažete! – uzviknu mladi čovek kroz smeh. – Smatram da je stvar definitivna. Vi ste doputovali s mojom majkom?

– Da, pre pola sata.

– I ona vas je ovde smestila i opet otputovala?

– Ne, otišla je pravo u svoju sobu, a meni je rekla da vam kažem, ako vas vidim, da treba da odete do nje u četvrt do sedam.

Mladi Tačet pogleda u svoj časovnik.

– Hvala vam najlepše. Biću tačan. A onda pogleda svoju rođaku: – Vi ste ovde dobrodošli. Neobično mi je milo što vas vidim.

Svojim živim okom ona je posmatrala sve: i svog sagovornika, i oba psa, i dva džentlmena pod drvećem, divnu panoramu koja se pružala pred njenim očima.

– Ja još nisam videla nešto tako lepo kao što je ovo imanje. Obišla sam celu kuću: prosto sam oduševljena!

– Žao mi je što ste tako dugo ovde, a mi to nismo ni znali.

– Vaša majka mi je rekla da ljudi u Engleskoj ne vole da izazivaju pažnju kad dolaze, pa sam mislila da je tako u redu. Je li to vaš otac, jedan od onih džentlmena?

– Da, onaj stariji što sedi – reče Ralf.

Devojka se nasmeja. – Nisam ni mislila da je onaj drugi. Ko je on?

– To je jedan naš prijatelj, lord Vorberton.

– Divno, baš sam očekivala da sretnem nekog lorda; to je sasvim kao u romanu... O, ti slatko stvorenje! – uskliknu devojka iznenada, saže se i ponovo uze u naručje malog psa.

Ona ostade da stoji tamo gde su se sreli, ne pokazujući otvoreno nameru da priđe i pozdravi starog gospodina Tačeta. Dok je tako oklevajući stajala pred samim pragom kuće, vitka i ljupka, njen sagovornik se pitao da li možda ona ne očekuje da njegov stari otac priđe njoj i pozdravi je. Amerikanke su navikle da im se ukazuje velika pažnja. A za ovu je već bilo rečeno da je ponosna. Zaista, Ralf je to mogao da vidi i po njenom licu. Ipak se usudi da kaže:

– Hoćete li da se upoznate sa mojim ocem? Star je i bolestan; teško se diže iz stolice.

– Ah, jadni čovek, to mi je vrlo žao! – uzviknu devojka i odmah krenu napred. – Ja sam od vaše majke stekla utisak da je on, naprotiv, neobično... prilično aktivan.

Ralf Tačet ćutaše koji trenutak.

– Ona ga nije videla čitavu godinu.

– Bogami, ima divno mesto na kom može da sedi... 'Odi ovamo, ti slatko kućence.

– Da, divno, staro mesto – reče mladi čovek, gledajući devojku sa strane.

– Kako se zove? – upita ona, poklanjajući opet svu pažnju malom terijeru.

– Ko, moj otac?

– Da, naravno – reče mlada dama s osmehom – ali nemojte mu reći da sam vas to pitala.

Tada dođoše do mesta na kome je stari Tačet sedeo, i on se polako podiže sa stolice da bi se predstavio.

– Majka je stigla – reče Ralf – a ovo je gospođica Arčer.

Stari gospodin stavi obe svoje ruke na njena ramena, gledaše je jedan trenutak s najvećom blagonaklonošću, a onda je galantno poljubi.

– Neobično se radujem što vas vidim ovde; ali bih više voleo da ste nam dali priliku da vas dočekamo.

– O, mi smo lepo dočekane – reče devojka. – U holu je bilo čitavo tuce posluge, a jedna stara žena klanjala nam se još na kapiji.

– Mi umemo da dočekamo još bolje... ako nam se javi unapred. – I stari Tačet stajao je tako, s licem razvučenim u osmeh, trljajući ruke i vrteći glavom. – Ali gospođa Tačet ne voli dočeke.

– Otišla je pravo u svoju sobu.

– Da, i tamo se zaključala. To radi uvek, bogami, nadam se da ću je videti iduće nedelje – i muž gospođe Tačet polako sede u stolicu.

– Mnogo ranije – reče devojka. – Ona će sići na večeru, tačno u osam. Nemojte da zaboravite, u četvrt do sedam – dodade ona s osmehom, okrenuvši se Ralfu.

– Šta će se desiti u četvrt do sedam?

– U to vreme treba da vidim majku.

– Blago tebi, sinko! – proprati to saopštenje stari Tačet. – Zašto ne sednete, uzmite malo čaja – reče on sestričini svoje žene.

– Doneli su mi čaj u sobu čim sam stigla – odgovori mlada devojka. – Žao mi je što ste slabog zdravlja – dodade pogledavši svog uvaženog domaćina.

– O, ja sam star čovek, draga moja. Vreme mi je da budem mator. Ali ću se bolje osećati sad kad ste vi tu.

Ona je ponovo posmatrala sve oko sebe – travnjak, veliko drveće, srebrnastu Temzu obraslu ševarom, divnu staru kuću. I dok je tako sve posmatrala, nije zanemarivala ni prisutne ličnosti – bila je to sveobuhvatna radoznalost, lako razumljiva kod mlade devojke koja je očigledno i inteligentna i zainteresovana. Sela je i pustila malog psa. Njene bele ruke ležale su sada u krilu, skrštene preko crne haljine, glava je bila uzdignuta, oči svetle a njeno vitko telo lako se okretalo, čas u jednom, čas u drugom pravcu, u skladu sa živahnošću s kojom je primala utiske. A utisaka je bilo mnogo i svi su se ogledali u njenom bistrom, tihom smehu.

– Nikad nisam videla nešto ovako lepo!

– Da, izgleda vrlo lepo – reče stari Tačet. – Mogu da razumem utisak koji prizor ostavlja na vas. Ja sam prošao kroz sve to. Ali vi ste vrlo lepi – dodade on s galantnošću koja nimalo nije podsećala na neuljudno laskanje i bila je izrečena u prijatnom saznanju da mu njegove odmakle godine dozvoljavaju da govori takve stvari, čak i mladim osobama koje bi to moglo da uzbudi.

U kom stepenu je to uzbuđenje obuzelo ovu mladu osobu, teško je reći; ona namah pocrvene, što, istina, nije bio izraz negodovanja.

– O da, naravno, lepo izgledam – uzvratila ona uz kratak osmeh.

– A koliko je stara vaša kuća? Je li to stil iz elizabetinskog perioda?

– To je stil ranog Tjudora – objasni Ralf.

Ona se okrete ka njemu, gledajući ga u lice. – Rani Tjudor? Prosto je divna! A verujem da ima i mnogo drugih.

– I mnogo lepših.

– Ne govori to, sine! – pobuni se stari Tačet. – Nema lepše od ove.

– I ja imam jednu vrlo lepu; mislim da je u izvesnom pogledu i lepša – reče lord Vorberton, koji je dotle ćutao, ali je pažljivo posmatrao gospođicu Arčer. On se jedva primetno pokloni, osmehnuvši se. Umeo je izvanredno da se ponaša prema ženama. Devojka to odmah oseti; ona nije zaboravila da je pred njom lord Vorberton. – Biće mi vrlo milo da vam je pokažem – dodade zatim.

– Ne verujte mu! – povika stari Tačet. – Bolje da je ne gledate! To je jedna bedna stara baraka... Ne može da se poredi s ovom kućom.

– Ne znam, ne mogu da sudim – reče devojka, smešeći se lordu Vorbertonu.

Ralfa Tačeta ova rasprava ni najmanje nije interesovala. Stajao je s rukama u džepovima i izgledalo je da jedva čeka da nastavi razgovor sa novopronađenom rođakom. – Volite li mnogo pse? – upita je on samo da bi skrenuo razgovor. Istina, bilo mu je odmah jasno da je to nespretna način skretanja pažnje za jednog inteligentnog čoveka.

– Mnogo ih volim, zaista.

– Možete onda da zadržite terijera, ako hoćete – nastavi on, još uvek nespretno.

– Hoću, rado ću ga zadržati dok sam ovde.

– A to će potrajati, nadam se.

– Vrlo ste ljubazni. Ali ja to ne mogu da znam. To će rešiti moja tetka.

– Urediću ja stvar s njom... u četvrt do sedam. – I Ralf ponovo pogleda na sat.

– Raduje me što sam uopšte ovde – reče devojka.

– Ne bih rekao da vi dozvoljavate da drugi rešavaju stvari za vas.

– O, da, ako ih reše kako ja hoću.

– Rešiću ih onda kako treba – reče Ralf. – Meni je u najvećoj meri neshvatljivo da vas dosad nismo poznavali.

– Bila sam tamo... trebalo je samo da dođete i da me vidite.

– Tamo? Gde to mislite?

– Pa u Sjedinjenim Državama. U Njujorku, u Olbaniju i drugim američkim mestima.

– Ja sam bio tamo... svuda, ali vas nisam video. Ne mogu to da razumem.

Gospođica Arčer je oklevala za trenutak. – To je zato što je posle smrti moje majke, koja je umrla dok sam još bila dete, došlo do nesuglasica između vaše majke i mog oca. Zbog toga nismo ni očekivali da ćemo vas ikada videti.

– Ah, ali ja ne učestvujem u svađama svoje majke! Sačuvaj me bože – uzviknu mladi Tačet. – Vi ste nedavno izgubili oca? – nastavi on uozbiljivši se.

– Da, pre više od godinu dana. Posle toga, tetka je bila vrlo dobra prema meni. Došla je da me vidi i predložila mi da pođem s njom u Evropu.

– Znači – reče Ralf – usvojila vas je.

– Usvojila? – Devojka se začudi i rumenilo joj se vrati na lice zajedno sa bolnim izrazom koji uznemiri njenog sagovornika. On je potcenio dejstvo svojih reči. Lord Vorberton, koji je izgleda sve vreme želeo da se približi gospođici Arčer, priđe im u tom trenutku, našto ona upre u njega svoje velike oči. – O, ne, nije me usvojila. Ja nisam kandidat za usvajanje.

– Najlepše vas molim da mi oprostite – mrmljao je Ralf. – Ja sam mislio, mislio sam... – ni sam nije znao šta je mislio.

– Mislili ste da me je vaša majka prihvatila. Ona voli da prihvata druge. Prema meni je bila vrlo dobra, ali – i ona dodade s vidljivom željom da to jasno stavi do znanja – moja sloboda je meni najmilija.

– Govorite li o gospođi Tačet? – javi se stari gospodin sa svoje stolice. – Dođite ovamo, draga moja, i pričajte mi o njoj. Uvek sam zahvalan za dobijena obaveštenja.

Devojka je opet oklevala za trenutak, osmehujući se. – Ona je zaista vrlo dobra – odgovori zatim i priđe svom teči, čije raspoloženje njene reči namah oživeše.